

15 februari 1962

U 1336/62 - C 46 - P1/PS9.

P 1410269/17

Land : Guinea.

Onderwerp : Het communistisch complot in Guinea. -
De terugroeping van de Russische Ambassadeur
in Guinea, Daniel Semenovich SOLOD.

Referenties :

Feitelijke datum : December 1961/januari 1962.

Datum van
waarneming : Februari 1962.

Bron : Betrouwbaar.

Opmerkingen :

Verzonden aan : de Minister van Buitenlandse Zaken.

Aan Zijne Excellentie Prof. Dr. J.E. de QUAY
Minister-President

Plein 1813 no. 4

's-GRAVENHAGE.

Guinea

HET COMMUNISTISCH COMLOT IN GUINEA. - DE TERUGGROEPING
VAN DE RUSSISCHE AMBASSADEUR IN GUINEA, DANIEL
SEMENOVICH SOLOD.

Bij de beoordeling van het zogenaamde communistische complot in Guinea moet met de volgende bij herhaalde bezoeken waargenomen centrale feiten rekening worden gehouden:

1. Het regime van Sékou TOURÉ is er diep van overtuigd, de drager van een eigen Guinese revolutie te zijn met een eigen doctrine.
2. De economische toestand van Guinea is catastrofaal.
3. Het politieke prestige van Guinea is gedurende het laatste jaar sterk gedaald.

De Guinese revolutie

De doctrine van hetgeen het regime zijn revolutie noemt wordt weliswaar uitgedrukt in formuleringen, welke terminologie menigmaal marxistisch aandoet, doch is in feite verre van marxistisch. Zij heeft andere zwaartepunten, andere impulsen, andere doelstellingen. Zij is meer emotioneel dan rationeel. Haar voorname termen zijn: anti-kolonialisme, anti-imperialisme, modernisering, schepping van een natie, afrikanisatie, communautaire maatschappijorde, personalisme, enz. Aan het communisme heeft zij, schijnbaar, een aantal elementen der methodiek ontleend - schijnbaar, omdat deze methodiek veel meer het gevolg is van het traditionele autoritarisme van Afrika dan van marxistisch-leninistisch denken. In feite is het veeleer zo, dat het communisme als revolutionaire doctrine een concurrent en dus een natuurlijke vijand van de Guinese revolutionaire doctrine is.

Ontleedt men de doctrine tot haar bestanddelen, dan valt op, dat zij maar weinig verschilt van de gedachten, die ook in de andere Afrikaanse landen de handelingen der regeringen stuwen - met één groot onderscheid: de anderen gaan pragmatisch te werk, Guinea niet. In Guinea meet men zijn handelingen en besluiten niet af aan de vraag of er praktische problemen door tot een oplossing worden gebracht - men vraagt zich af, of de handelingen en besluiten wel zuiver in de leer zijn. Daar komt dan als tweede onderscheid bij: voor alle anderen is het een axioma, dat men de doelstellingen alleen met buitenlandse hulp kan bereiken, voor Guinea staat vast, dat deze hulp misschien wel nuttig, misschien wel nodig is, maar in diepste wezen niet gewenst is. Deze instelling is in wezen de oorzaak van de catastrofale economische situatie.

De economische toestand

Het zwaartepunt van de economische moeilijkheden ligt in het monetaire systeem: de niet-convertibele Guinese frank, die buitenslands meer dan de helft van zijn officiële waarde heeft verloren. In Dakar en Abidjan ontvangt men twee Guinea-franken voor één frank-CFA. In Conakry worden 600 Guinea-franken aangeboden voor één dollar, terwijl de officiële koers 240 is. Het gevolg is, dat ook het eigen volk het eigen geld niet wil. Men smokkelt alles wat los en vast is over de grens, krijgt er goede CFA-franken voor en koopt er de goede waren voor, die daar gangbaar en in Guinea onvindbaar zijn. Zo komt het, dat er telkens weer "bottlenecks" ontstaan. Er zijn periodes, dat er geen vlees te krijgen is, geen vis, dan weer geen brood, omdat het meel verdwenen is; tegenwoordig is er geen rijst, ondanks het feit, dat men in 1961 al anderhalf maal zoveel rijst heeft ingevoerd als in

1960 (35 duizend ton tegenover 22 duizend ton, die in 1960 de behoeften volledig dekten).

Tienduizenden Guineërs hebben reeds om economische redenen of vanwege het strenge regime het land verlaten. (Hun aantal wordt op 100.000 geschat). De meeste vluchtelingen zijn afkomstig uit de grensdorpen. Zij hebben hun hutten verbrand en al hun bezittingen en vee mee de grens over genomen.

De hulp van het communistische blok heeft de economische toestand in Guinea niet verbeterd, en wel om twee redenen. In de eerste plaats werd als hulp-projecten gegeven, waarom gevraagd was. Er was gevraagd om politieke objecten, waarvan men zich vergroting van invloed in de Afrikaanse wereld voorstelde - een drukkerij, een zender, een rolbaan voor jets, etc. Drukkerij en zender zijn gereed, zeer modern, maar zij functioneren niet naar wens, hoofdzakelijk door gebrek aan eigen kader en onwil om vreemd kader te gebruiken. In deze, op politieke invloed gerichte objecten, kan geen vreemd kader gebruikt worden zonder dit ook politieke invloed te geven. En dat wil men niet.

In de tweede plaats zijn de geleverde goederen over het algemeen van slechte, menigmaal zelfs zeer slechte kwaliteit. "Ça c'est du Tchèque" betekent: dat komt van achter het IJzeren Gordijn en is van minderwaardige kwaliteit.

Het effect van de communistische hulpverlening is dus over het algemeen gering. Hier duikt nu de vergelijking op met hetgeen in de omliggende Afrikaanse landen tot stand is gebracht, nadat ook die hun onafhankelijkheid hadden verworven: Senegal, Mali, Ivoorkust. Terwijl in Guinea het levenspeil daalt, stijgt het, bescheiden maar merkbaar, in deze landen.

Door de deplorabele economische situatie is ontevredenheid ontstaan: ontevredenheid bij het regime, dat zich door de communistische hulp teleurgesteld voelt. Ontevredenheid in alle lagen der bevolking, die zich tegen het regime richt en een verlies van prestige, zelfs voor Sékou TOURÉ persoonlijk, ten gevolge heeft gehad.

Ook internationaal, vooral in Afrikaans verband gezien, heeft Guinea aan prestige verloren. Door zijn achteruitgang, die dubbel zo groot lijkt door de vooruitgang in de andere landen, is Guinea voor deze landen geen voorbeeld meer. Guinea was oorspronkelijk een inspiratie, het werd als - gevaarlijke of bewonderde - avantgarde beschouwd. Dit is niet meer het geval. De anderen hebben Guinea voorbijgestreefd en vinden in dit land alleen een voorbeeld van hoe men niet tewerk moet gaan. In Bamako kan men zelfs een nauwelijks verhoud leedvermaak vaststellen.

HET COMPILOT

Geleidelijk aan was een toestand ontstaan, waarin door het regime iets gedaan moest worden: om de toenemende ontevredenheid in eigen land te onderdrukken, aangezien deze reeds tot retribalisatie leidde en zelfs een potentieel gevaar voor het regime werd. Voorts om het verloren prestige te herstellen en de eigen revolutie als duidelijk onderscheiden van de communistische te doen begrijpen, zowel in eigen land als daar buiten. Tenslotte om Westelijke hulp te krijgen.

Er gebeurde wat nodig leek: er werd een communistisch complot ontdekt, dat ten doel zou hebben gehad het regime omver te werpen. In vorige rapporten werden reeds feiten vermeld, die indicaties voor een anti-communistische ontwikkeling waren. Met name werd op 3 november

gerapporteerd over de houding van Sékou TOURÉ ten aanzien van de Russische ambassadeur SOLOD bij de inauguratie van de zender e.d. Deze tendenzen versterkten zich nadien nog. Verscheidene malen heeft SOLOD in de laatste maanden van 1961 getracht een audiëntie bij Sékou TOURÉ te krijgen, doch steeds werd hij afgewezen.

Op 3 november nu werd door de vakvereniging van het onderwijzend personeel een memorandum opgesteld, waarin een aantal salariseisen werd gesteld. De regering had deze salarissen gekort door afschaffing van betaling van overuren, toeslagen voor woninghuur, e.d. Het was een document van 12 pagina's in gematigde vakbewegingstaal geschreven. Maar het document werd niet langs de hiërarchieke weg, d.w.z. via de Conseil National des Travailleurs Guinéens (CNTG) naar boven gezonden, doch direct naar het bureau politique van de PDG. Voorts werden copieën naar de Oostelijke ambassades gezonden en naar communistisch beïnvloede studenten in Dakar, Parijs en Moskou. Dit gaf de regering aanleiding tot ingrijpen. De vakbewegingsleiding van de onderwijzers werd gearresteerd.

Nu staat vast, dat het onderwijzend personeel grotendeels communistisch beïnvloed is. Het staat ook vast, dat onder het onderwijzend personeel veel ontevredenheid heerst. Zij beschouwen zich als de revolutionaire elite, desondanks werden hun salarissen gekort, terwijl de eveneens links tenderende vroegere kameraden in de regering een leven in overvloed leiden. Zij willen een duidelijke keuze voor het Oostblok, geen positief neutralisme, een echte communistische revalutie, niet de Guinese beunhazerij van Sékou TOURÉ. Daarover was gediscuteerd en gecorrespondeerd. Het ziet er naar uit, dat het stadium van een echte, centraal geleide samenzwering nog niet bereikt was. Voor de regering echter was hier een welkome, reeds

lang gezochte, aanleiding tot ingrijpen, precies op het gewenste punt.

De leiders der vakvereniging van het onderwijzend personeel werden zwaar gestraft. Hoe gevaarlijk de toestand echter reeds geworden was, bleek bij hun arrestatie. De scholieren revolteerden en eisten hun vrijlating. Zij maakten relletjes, in Conakry en Labé, sloten zich in hun scholen op, schreven slogans op de zwarte bordes, enz. In Labé liepen de verontruste ouders te hoop. De politie opende het vuur, met als gevolg 4 doden en 20 gewonden.

Dit was het startpunt voor het revolutionaire ingrijpen van het regime. Er werd een groot partijcongres in Labé belegd, waar alsnog de doodstraf voor de reeds tot 5 en 10 jaar veroordeelde vakbewegingsleiders werd geëist, waar de CNTG geheel onder de leiding van de partij werd geplaatst, waar tot zuivering van partij- en regeringsapparaat werd besloten, waar voorts werd besloten ook de laagste partijinstanties grote politieke, zelfs juridische bevoegdheden te geven, waar de landsadministratie gedecentraliseerd werd, d.w.z. in kleine districten ingedeeld, met bij iedere regeringsinstantie een controlerende partijinstantie. Kortom, er werd een totalitaire staatsorde ingevoerd. Men kan er zeker van zijn, dat een periode van harde terreur in Labé werd ingeluid. - Dit voor wat het binnenland betreft.

Wat de buitenlandse politiek betreft: bevestigd werd het afstand nemen van het communistisch blok, bevestigd werd de positieve neutraliteit. Ook het bezoek van MIKOYAN heeft daaraan niets kunnen veranderen, Sékou TOURÉ heeft hem duidelijk laten blijken uit welke hoek de wind waait. Even duidelijk als TOURÉ de Duitse bondspresident LUBKE zeide: "Wij waren over de bondsrepubliek foutief geïn-

formeerd."

Met grote nadruk moet er echter tegen gewaarschuwd worden, dit alles te interpreteren als een afwending van het Oosten en een toewending naar het Westen. Het is geen van beiden. Uitgangspunt van alle denken in Conakry blijft de Guinese revolutie. Die is niet voor het Westen, evenmin als voor het Oosten. Die heeft alleen Guinese, Afrikaanse doelstellingen op het oog.

In een korte ontmoeting met Sékou TOURÉ maakte deze de indruk van een ziek, koortsig man. Hij zag er grijs uit onder zijn zwarte huid. Zijn lippen waren gezwollen, vol koortsuitslag. Hij stond zichtbaar onder enorme innerlijke spanningen. Enige zinnen: "Wij gaan onwrikbaar onze weg, ook al is de hele wereld tegen ons, ook al zijn wij totaal geïsoleerd. Ik zal nooit toestaan, dat er in Guinea een Kongolese crisis ontstaat.... Wij moeten een Guinese natie bouwen en wij zullen dat doen.... Als het moet, zullen wij alles met onze eigen Guinese krachten doen.... wie zich in onze zaken mengt, vliegt eruit".

Het is misschien nuttig nog kort het effect op de Nigerianen te vermelden, van hun gesprekken met Sékou TOURÉ en andere Guineanen. Hun delegatie onder Sir ABUBAKAR verbleef van 13-16 december in Conakry, o.a. om Sékou TOURÉ over te halen toch naar de komende conferentie van Lagos te komen. Na een kort verblijf lieten zij dit streven totaal vallen. Zij waren ontzet over wat zij de "lege arrogantie" noemden. Zij spraken de vrees uit, dat Sékou TOURÉ naar Lagos zou komen, waar hij "nothing but trouble" teweeg zou brengen.

DE TERUGROEPING VAN SOLOD

In geen enkel communiqué, in geen enkele verklaring of redevoering van Sékou TOURÉ - evenmin in de

hoofdartikelen of andere bijdragen in Horoya, is ook maar één enkel tastbaar bewijs geleverd voor de feitelijke inmenging van de Sowjetrussische ambassadeur SOLOD in het zogenaamde complot.

Begin januari zeide de assistent van TOURÉ, de Fransman BOYER, nog: "Wat ons het meest verdriet, is de laffe heimelijkheid van dit alles, de sluikse infiltratie. Wanneer zij mannen waren geweest, hadden zij een eigen communistische partij opgericht en openlijk de politieke strijd gevoerd. Onze toorn is vooral opgewekt - en groeit nog - door het ondergrondse woelen, dat uit de verhoren steeds duidelijker aan de dag treedt".

Hier voltrekt zich het psychologische proces van het geleidelijk aan opbouwen van overtuigingen in, verontwaardiging over, geestdrift voor een in wezen onwaar feitencomplex, waaraan geloofd moet worden, omdat het de basis van het revolutionaire handelen vormt. Dit gesprek met BOYER wekte de vaste indruk, dat de politieke gevangenen met de in totalitaire staten gebruikelijke verhoormethoden geleidelijk aan gedwongen worden tot verklaringen, die tezamen het beeld moeten opleveren van het complot, zoals de regering wenst dat dit gezien zal worden. Na afsluiting dezer "verhoren" zal dan ofwel een showproces mogelijk zijn - dat echter in de primitieve verhoudingen in Guinea onwaarschijnlijk lijkt - ofwel een samenvattend relaas gegeven worden over wat nu "werkelijk" gebeurd is - in de vorm van een communiqué, dat bijvoorbeeld verwerkt kan worden bij de terdoodveroordeling dezer "schuldigen".

Aangezien echter de stukken op het politieke schaakbord reeds op hun nieuwe posities geplaatst zijn - SOLOD weg, MIKOYAN gebruskeerd, de Duitse Bondsrepubliek hartelijk ontvangen, de staatsstructuur gewijzigd, de vakbeweging ontmand, het Westen eindelijk bereid gemaakt tot hulp-

verlening - lijkt het zeer wel mogelijk, dat men over het complot, evenals dat het geval was met het even vage en onbewezen complot van april 1960, niet veel meer zal horen en dat Guinea met name niet het risico zal nemen achteraf nog met geconstrueerde bewijzen, bijvoorbeeld voor SOLODs interventie, te komen.

Het beeld, dat men in diplomatieke kringen over SOLODs rol kan krijgen, ziet er, wanneer men het tot zijn eenvoudigste vormen terugbrengt en zoveel mogelijk pure speculaties buiten beschouwing laat, als volgt uit:

- a. Hij was stellig op de hoogte van wat er in de onderwijskringen omging. Hij heeft die kringen als bevriend beschouwd. Hij heeft hen hun gang laten gaan en aan hun langzame cellenbouw, correspondentie, discussies, e.d. geen betekenis van belang gehecht.
- b. Hij heeft de psychologische reacties van Sékou TOURE even stellig onderschat. In de genoemde diplomatieke kringen werd herhaaldelijk verteld hoe hautain SOLOD in vele gevallen gereageerd heeft op klachten van Guinese zijde over ondeugdelijk geleverd materiaal. Zijn antwoorden schijnen menigmaal te zijn geweest: "Het materiaal was deugdelijk genoeg, jullie weten er niet mee om te gaan. Niet de machines, maar de Guinese technici zijn oorzaak van het kapot gaan."
- c. SOLOD heeft de Guinese revolutie als een echte Afrikaanse revolutie niet kunnen begrijpen. Hij heeft haar gezien als een ontwikkelingsfase naar de communistische toe. Daarom ook heeft hij in de actie van de onderwijzers niet ingegrepen, menende dat te zijner tijd alles wel op één noemer zou komen. Zijn gedachtengang is waarschijnlijk geweest: "Op dit ogenblik is het niet belangrijk. Belangrijk is, dat zij revolutionair, anti-

imperialistisch, d.w.z. anti-Westers zijn; belangrijk is, dat wij de enigen zijn, die hulp verlenen en dat het Westen afwezig blijft. Belangrijk is ook, dat Guinea in de U.N.O. zo stemt als wij dat willen. De rest komt wel".

Op deze foutieve interpretatie van de Guinese ontwikkeling heeft SOLOD zijn nek gebroken. Voor Guinea kwam het er op aan te bewijzen, in de eerste plaats tegenover Afrika, dan ook tegenover de gehele overige wereld, dat het ook en wel in de eerste plaats ideologisch, zelfstandig is. Deze zelfstandigheid kon alleen bewezen worden door duidelijk afstand van het communisme te nemen. Daarom moest het communistische complot ontdekt en neergeslagen worden.

Tot dusver had men Guinese revolutie en communistische revolutionairen in Guinea naast en door elkaar heen geduld. Dit kon - en moest - zolang het communistische blok levensnoodzakelijke hulp verleende bij afwezigheid van iedere Westelijke hulp. Zodra echter duidelijk werd, dat de Oostelijke hulp niets bijdroeg tot de ontwikkeling in Guinea - en inmiddels het Westen bereid was geworden de nodige hulp te verlenen - moesten de bokken van de schapen gescheiden worden. De oude zin: "Si Dieu n'existe pas, il faudrait l'inventer" kan hier zo gewijzigd worden: als er geen complot geweest was, zou men het hebben moeten verzinnen. SOLOD zelf heeft dit door zijn houding van superioriteit, van dédain en kritiek op de Guineanen in de hand gewerkt. Dit schijnt wel zo ongeveer het maximum te zijn geweest van de rol, die SOLOD in het complot gespeeld heeft!

Nabeschuwing

In hun strijd om de onafhankelijkheid heeft het overgrote deel der thans aan het bewind zijnde staats-

lieden in Afrika meer of minder intens contact gehad met het marxisme, het communisme. Zelfs HOUPHOUET-BOIGNY. De RDA was in het begin communistisch georiënteerd. Voor de meesten was dit gauchisme een doorgangsfase naar de macht. Doctrinair was het schrikwekkend oppervlakkig. Het bestond uit a) anti-kolonialisme, anti-imperialisme; b) een aantal quasi-intelligente en revolutionaire slogans; c) de methodiek van partijopbouw en vakbewegingsactie. Van dit alles zijn niet-onbelangrijke resten overgebleven. Men kan dit telkens in gesprekken met presidenten, ministers en parlementariërs weer vaststellen. Tegelijk echter, dat zij van marxisme als wereldrevolutionaire ideologie zeer weinig, om niet te zeggen niets begrepen of wisten.

Zo was het ook in Guinea aan het begin van de onafhankelijkheid. Sékou TOURÉ zelf is lang - en wordt nog wel - als syndicalistisch geformeerd marxist gezien. Dat is juist voor veel van de formuleringen van zijn gedachten, niet voor de inhoud daarvan.

Toen de "onafhankelijkheid" kwam, kregen enigen dezer "gauchistes" regeringsposten - de overigen (o.a. de onderwijzers) bleven daarbuiten. Regeringsleden werden o.a. Ismael TOURÉ en Diallo SAIFOULAYE, mannen als TAMSIR en KOUMANDIAN bleven bij het onderwijs. SURET-CANALE bleef bij het "Institut National de Recherche de Guinée" en dus in de sfeer van de theorie.

Hier nu ligt de kern. De mannen van de machtspraktijk bleven zich tot ver in 1961 gauchisten voelen. Zij waren beladen met anti-Westerse complexen, gebonden aan Sowjet hulp, de enige die zij kregen. Zij zetten hun emotionele strijd met Frankrijk voort, d.w.z. zij waren anti-Europees, anti-gemeenschappelijke markt, enz. Het Algerijns conflict hield hen in een strijdvaardige angstpsychose.

In al deze gevoelens waren zij op één lijn met Sékou TOURÉ, met wie dus geen moeilijkheden ontstonden. De machtspraktijk echter, in de binnen- zowel als buitenlandse politiek in Guinea - liet hen duidelijk voelen hoezeer hun existentie met het lot van Guinea verbonden was. Hun existentie als politicus - maar ook hun privé-existentie met alle materiële voordelen daarvan. Dit nu bracht hen in alle geleidelijkheid naar de basis-instelling van de Guinese revolutie. Zolang deze het Oostblok dringend nodig had, bleek naar buiten maar weinig van de reeds ontstane kloof.

Voor degenen, die buiten de machtspositie bleven was de ontwikkeling anders. Nimmer gecorrigeerd door de directe confrontatie met de eisen van de praktische politiek, gingen zij verder op de theoretische weg. IJverige lezers van brochures en propaganda-literatuur kregen zij meer en meer werkelijke communistische inzichten en overtuigingen. Vanuit die inzichten critiseerden zij de regering.

In de eerste plaats natuurlijk diegenen, die zij tot hun kameraden rekenden. Daar kwam als stimulerend element de jaloesie bij - de "kameraden" grote inkomens, zichzelf verlaagde. Hun bitterheid dreef hen tot geregelde contacten met de diplomaten van het Oostblok, die hun ontwikkeling met welwillende sympathie gadesloegen en beschouwden als de onvermijdelijke en logische evolutie naar de uiteindelijke communicering des lands, waartoe zijzelf niet veel meer behoeften bij te dragen, aangezien zij het noodzakelijke eindeffect van de historisch-materialistische ontwikkeling vormde. Dit onderwijzend personeel verloor het contact met de Guinese realiteiten, die voor de "communisten" in de regering meer telden dan iedere theorie. Terwijl dus de "communis-

ten buiten de regering" de "communisten in de regering" beschuldigden van verraad aan de revolutie, werden zij, omgekeerd, door de kameraden in de regering in toenemende mate beschouwd als remblokken voor de Guinese revolutie, gevaren voor de onafhankelijkheid, blind voor het neokolonialisme van Moskou, verraders tegen de Afrikaanse zaak. In de radiouitzending van Conakry van zondag 31 december 12 uur kwam de volgende zin voor: "Le neo-colonialisme soviétique est plus dangereux que le colonialisme agonisant de l'Occident".

Het behoeft dus niet te verwonderen, dat het juist de "gauchisten" in de regering waren, die met harde hand de "samenzweerdere" aanpakten.

Februari 1962.